

Amikor a gőgös fuldokló ellöki az előtte lebegő számos mentőöv mindegyikét, avagy a Kúria betlije a HVG ügyében

1. Azután, hogy a sajtószabadság ügyében az intézményi elem papíros vékonyságú lett, a propagandatermékek nyomasztó túlsúlya mellett immár nagyítóval is alig találunk szabad sajtótermékeket, a legutóbbi hetek fejleményei fényében indokolt a kérdés: Immár odaveszett a jogállami forradalom utolsó vívmánya, a sajtószabadság jogvédelmi oldala is? Februárban a Kúriának azt a szabad országban elképzelhetetlen, egészen méltatlan döntését kritizáltuk¹, amely szerint az ún. *közszolgálati média(!)* nem köteles nemhogy megszólaltatni az ellenzékét, a független civileket, de még közzé sem kell tennie általában a közéleti vitákban, az adott esetben pedig a médiaszabadság témakörében az ellenzék álláspontját. A februári nyomasztó döntés a Kúria közigazgatási kollégiumának terméke volt, amelyhez most a sajtószabadságot ugyancsak szinte ellehetetlenítő döntésével a Kúria polgári kollégiuma zárkózott fel. Ezért az elmúlt néhány napban a szabad sajtó maradékától a Kúria, jó okkal, kapott eleget, hideget és meleget. Ezt megérdemelte. Mi most ugyancsak kritikai, de elemzőbb hangon igyekszünk e hibás és rossz ítélet² mögé betekinteni.

2. Ha a történelem az élet³, a jogtörténet a jog tanítómestere.

A magyar jog története ismer olyan jogesetet, amely kiindulópontját tekintve egészen közeli hasonlóságot mutat a HVG-Tóta W. Árpád ügyel.

József Attila egyik pörére⁴ gondolunk, amely eljárás az 1936-37-es években a Budapesti Kir. Ítéltáblán zajlott.

A Szép Szó 1936. április 18-án megjelent (I. kötet II. füzet) Tersánszky Józsi Jenő „*Kakuk Marci új kalandjai*” című, az akkori irodalomszerető olvasó számára is teljesen ártalmatlan regényrészlete. A regényrészlet a „Sógoregyletben” játszódik (melynek kapuját két meztelen faragott nő tartotta), és Kakuk Marci és egy Dóríka nevezetű örömlány barátkozását meséli el. A szöveget belengi a humor és a szeretet. Hogy mi a fészkes fene hajtotta a bűnüldözőket 1936-ban, nem tudjuk, de sejtjük; rossz idők jártak már a Duna-tájon, nem volt bennük sem szeretet, sem pedig humorérzék.

A vád pedig az 1929. évi VII. tc. 2. §.-án alapult, amely szerint vétséget követ el és hat hónapig terjedő fogházzal büntetendő: „...aki kereskedés, szétosztás vagy közszemlére tétel céljából szeméremsértő iratot, rajzot, metszetet, festményt, képet, falragaszt, jelképet, fényképet, mozgófényképfilmet vagy más ily tárgyat állít elő vagy tart készületben, vagy ily tárgyat az említett célból behoz, átvisz, vagy kivisz”. A perben a Szép Szó felelős kiadóját, Ignótus Pált

¹ <http://ekint.org/autonomiavedelem/2021-03-04/alkotmanybirosag-elott-az-szfe-torveny-kutya-nehez-ugy-hazudni-ha-az-ember-osmeri-az-igazsagot-allaspon>

² Kúria Pfv.IV.20.199/2020/7

³ "Historia est magistra vitae."

⁴ <http://archivkiallitasok.archivportal.hu/jozsefattila/virtualis/jozsefattila.html> és http://archivkiallitasok.archivportal.hu/jozsefattila/otodikper/5_5.html

és József Attilát, a szerkesztőt, valamint Tersánszky Józsi Jenőt, a lap „külső szerkesztőjét” is bíróság elé állították.

A vád szerint az obszcénnek minősülő szöveg közléséért a szerkesztő, Ignotus Pál és József Attila felel. A két szerkesztő – feltehetően ügyvédjük tanácsára – nem annak bizonyításával kísérletezett, hogy Tersánszky írása nem is obszcén (szerintünk a kor szépirodalmának tükrében sem az), hanem a büntetést elkerülendő, nem szövegértelmeztek, hanem összebeszéltek(!) és valami tényleg vad állítással álltak elő. Ignotus, mintha csak rákenné a bűn rászó részét is József Attilára, mondom, feltehetően ügyvédi tanácsra, nagy komolyan azt állította, hogy ő olvasatlanul továbbadta a novellát a másik szerkesztőnek József Attilának. Mossa kezeit. Nem tehet semmiről. A költő pedig már a rendőrségen tett vallomásának jegyzőkönyve szerint is pont ugyanezzel védekezett. Hogy ő az Ignotus által neki megküldött szöveget ugyancsak olvasás nélkül küldte el a nyomdába. Hogy tehát két irodalmi szerkesztő állítja, hogy a saját lapját sem olvassa. E képtelenséget, József Attila, szegény feje azzal igyekezett enyhíteni, hogy hozzátette, hogy a kéziratot azért nem olvasta el, mert Tersánszkyt annyira nagyon kiváló írónak tartotta, hogy ez számára fölöslegesnek tűnt. Ez azzal együtt is abszurd, hogy tudjuk, Tersánszky addigra már begyűjtött négy Baumgarten Díjat.

Stróbl Alajos 1896-ban a magyar Királyi Kúria számára készítette carrarai márványból Justitia impozáns szobrát, mely máig a magyar független bíráskodás szimbóluma, monumentuma. A jobb kezében pалlost tartó, balját a törvénykönyven nyugtató Iustitia szeme, a szobrászati és festészeti kánonnal szembevetve, itt nincs bekötve. A Budapesti Kir. Ítéltábla viszont behunyta szemét, ítélete, amelyet még a költő életében meghozott, a két szerkesztőt, védekezésüket elfogadva, felmentette. A Kakuk Marci pedig még 1937-ben, kötetben, vigan jelent meg.

A két ügy tényállása, mint látjuk, feltűnően hasonlít.

Jó kérdés, hogy a két szerkesztő nyilvánvaló ténybeli hazugságát és az emögött megjelenő morális igazságot ítéletében valóságként hitelesítve, vajon hülyét csinált-e magából 1937-ben a tekintetes Budapesti Kir. Ítéltábla. A látszat szerint, kényszerek között mozogva, igen. Mi inkább azt mondanánk, hogy megmentette becsületét. A véleménynyilvánítás (alapvetően a sajtó) szabadságának a magyar szabadelvű hagyományban, amely a pozitív jogban az 1848-as áprilisi törvényekben már teljes fegyverzetében tűnt elő, mindig egészen kivételes fontossága volt. A modern Magyarország *megteremtése* és a sajtó szabadságának *megteremtése* egészen összeforrt. Széchenyi, Kossuth, Deák mondatainak pátosza talán csak az angol és a francia felvilágosodás legnagyobb szerzőiéhez, no meg Kantéhoz hasonlítható. Kossuthnál még az is egyértelmű, hogy a sajtó szabadságának legfontosabb modern gondolatát, a tartalomtól független voltát(!) is felismerte, de legalább sejtette⁵.

⁵ Lásd pl: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Kossuth-kossuth-lajos-osszes-munkai-1/kossuth-lajos-osszes-munkai-vi-AC0D/1fjukori-iratok-1819-julius-5-1837-majus-3-AC2E/45-satoraljaiuhely-1832-juniusszeptember-kossuth-reszvetele-a-rendszeres-munkalatok-megvei-megvitatasaban-B711/c-kossuth-beszede-az-operatumok-kozgyulesi-vitajaban-a-sajtoszabadsagrol-1832-szeptember-5-B739/>

Szögezzük le, hogy 1937-ben a sajtószabadság érvényesülése terén a közállapotok nemhogy nem voltak kedvezőbbek, hanem sokkal rosszabbak voltak a mai, ugyancsak elkészerítő viszonyoknál. Nem volt könnyű az év: Darányi a nyilas és nemzetiszocialista mozgalmak erősödésével kínlódik, továbbá nem sokkal az első zsidótörvény előtt vagyunk, Romániában meg például éppen hatalomra jut a Vaskaróda.

Miközben a korban, erről Babits, Karinthy, József Attila, Illyés, Radnóti sokat mesélhetne, a vélemény szabadságot sértő ítéletek is születtek, a bíróságokon akkor még legalább mécsesként pislákolnak a XIX. századi magyar politikai és jogi szabadelvűség Széchenyi, Kossuth, Deák és az Eötvösök által meggyújtott fáklyái. Mára teljesen sötét lett.

3. Felmerül a kérdés, hogy a HVG esetében a 37-es merész bírói döntést körülvevő jogi béklyó kötötte-e a Kúria kezét, és azért döntött-e ilyen rosszul.

A válasz egészen határozott nem. A Kúriának nemhogy volt választása, de rossz döntéséhez súlyos jogi tévedések sora vezetett el. Az ítéletnek⁶ mind a kiinduló pontja, mind pedig érvelése hibáktól terhes. Lássuk a hibákat és tévedéseket:

3.1. A Kúria által alkalmazandó jog az Alaptörvény negyedik módosítása óta így szól: „A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. Az ilyen közösséghez tartozó személyek - törvényben meghatározottak szerint - jogosultak a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt igényeiket bíróság előtt érvényesíteni.” [Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdés]

Ehhez kapcsolódik a Polgári törvénykönyv szabálya: „A közösség bármely tagja jogosult a személyisége lényeges vonásának minősülő, a magyar nemzethez, illetve valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösséghez tartozásával összefüggésben a közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértő vagy kifejezőmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem esetén a jogsértés megtörténtétől számított harmincnapos jogvesztő határidőn belül személyiségi jogát érvényesíteni.”⁷

Az ítélet, erre még visszatérünk, egészen zavarba ejtő mondatra épül: „A felperesek a magyar nemzet közösségéhez tartoznak.” És így folytatódik:

„A Kúria az elsőfokú bíróság megállapításával értett egyet, amely szerint a magyar nemzethez tartozókra a »bűdös« és a mai közbeszédben pejoratív tartalmú »migráns« jelzők, illetve a »magyar banditák« kifejezés használata a magyar nemzet közösségének méltóságát sérti.” Azaz a felperesek emberi méltóságát a „bűdös magyar migránsok” és a „magyar banditák” kifejezése sértette, amiért az elsőfokú ítéletet helyben hagyva 400.000 Ft sérelemdíjat állapít meg. Tegyük

⁶ http://njsz.hu/wp-content/uploads/2021/03/Degi_Racz-v.-HVG_cim-nelkuli-kuriai-itelet_20210324.pdf

⁷ Ptk. 2:54§ (5) bek.

hozzá, a Kúria felvilágosultságában a szerinte sértő(!) „migráns” szó használatát, ha nem lenne előtte az illetlen „büdös” jelző, még a sajtószabadság védelme alatt tartaná.

3.2. A bíróság Tóta W. Árpád publicisztikáját kétségkívül félreértette, az ugyanis nem a kalandozó magyarokról, hanem Orbán Viktor rokonságának, környezetének a magyar hatóságok által nem üldözött, a mai Európa sérelmére elkövetett fosztogatásáról szól. Ha tehát a szerző a magyar nemzet közösségének méltóságát megsértette volna, akkor ezt ezzel az állítással tette. Ezt kellett volna a bíróságnak, adott esetben a nemzetgyalázként értékelnie.

3.3. Ha mégis elfogadnánk azt a téves beállítást, hogy Tóta W. az inkriminált publicisztikájában a honfoglalást követő időszak kalandozásáról beszél, akkor a törvény alkalmazásának további súlyos problémáit kell szemügyre vennünk. Minden tanult ember tudja, nincs ezen vita, hogy a nemzet mint társadalmi képződmény a világ boldogabb felén is a késői újkor terméke, Magyarországon, pedig megkésett fejlődése miatt, Ny-Európánál is később jelent meg. Árpád magyarjainak sértegetésében nemzeti közösség méltóságának megsértését látni biztosan nem lehet. (A kereset nem beszél az Alaptörvény és a törvény által viszont említett etnikai sérelemről, a honfoglaló magyarok pedig etnikai közösség(ek)ként helyesen leírhatóak. Ha ezen vérszerinti kapcsolatot értünk, akkor viszont meg kell gondolni, hogy Árpád magyarjai és a mai magyarok között nagyon-nagyon halvány az etnikai leszármazási kapcsolat.) Tegyük még ehhez hozzá azt is, hogy ha valaki a kalandozókra sértő jelzőt alkalmaz, ezzel semmiképpen nem sértette meg magát a honfoglalás-kori magyar etnikai közössége(ke)t, mert a kalandozásban annak csak egy kisebbsége vett részt, a nagy többség pedig otthon maradt. Ellenkező esetben nem maradt volna kezükön a Kárpát-medence.

3.4. Minden jogalkalmazónak ismernie kell a jogintézmények alkalmazási körét. A közösségek védelme, amióta létezik, a kisebbségi csoportok jogi védelmének eszköze. Az, hogy az Alaptörvény negyedik módosítása a kisebbségvédelmi intézményt kiterjesztette a magyar nemzetre részint, sértődés ne essék, szimpla ostobaság, részint ennek következtében megbénítja a jogalkalmazást, hiszen a sértő egyszerre sértetté is válik, a jogviszony alanyaiban megkülönböztethetetlen, azaz képtelen következményre vezet.

3.5. Ez a képtelenség itt zavarba ejtő egyértelműséggel megnyilvánul abban, hogyha a személyiségi jogsérelemet szenvedők egyedüli meghatározója az, hogy ők „a magyar nemzet közösségéhez tartoznak”, akkor ez nyilván nem vitatható el Tóta W. Árpádtól sem. Azaz ezek szerint a siker reményében maga Tóta W. Árpád is perelheti saját cikkének közreadóját a HVG online-t, mégpedig azzal, hogy a közléssel az ő személyiségi joga is súlyosan sérült!

3.6. A jó bírói ítéleteknek, erre a bírák mindig ügyelnek, nem lehetnek képtelen következményei. A másodfokú bíróság azzal, hogy az egyik vonatkozó alkotmánybírósági határozatra hivatkozva⁸ megállapította, hogy a közösség tagjaként valakit akkor illet meg jogvédelem, ha a közösségi identitás lényegessége révén a jogsérelem „átsugárzik” a sérelmet szenvedett egyén személyiségére, aranyhidat épített a Kúriának. Mert eszerint nem elég, hogy a felperesek „a magyar nemzet közösségéhez tartoznak”, ami jogilag persze megragadhatatlan

⁸ 96/2008 (VII.3) AB határozat

attribútum, hanem ennél valami több kell, valami igazolható sérelemszerűség. Ennek hiányában nem is csak a körülbelül nyolcmillió magyarországi, plusz az összes kárpátmedencei cselekvőképes magyar, hanem legalábbis a bevándorló országok olyan hatalmas tömegei is, akiknek akadt egyetlen magyar felmenője, például egyetlen dédnagymama személyében; illetve tulajdonképpen akárki, állítva, hogy legyen bár szuahéli anyanyelvű, hogy a magyar nemzeti közösség tagjának érzi magát, ezért ugyancsak igényelheti Tóta W. Árpád kiadójától a sérelemdíjat. Tehát a másodfokú bíróság ítélete, ezeket a körülményeket is mérlegelve, szerintünk helyesen állapította meg, hogy a cikkben a közösség elleni támadás nem állapítható meg.

3.7. Leszámítva az ún. Magyar Glóbuszt, a migráns sehol a világon nem becsmérő kifejezés. Aligha lehet azon vitatkozni, hogy Magyarországon kizárólag a mindent eluraló állami gyűlöletbeszéd tette azzá. Tény, hogy ebben a hazában ma az erkölcsileg megalapozott emberek kerülnek a migráns kifejezést. Bírói ítélet viszont soha nem igazolhat állami gyűlöletpolitikát!

3.8. Foglyul ejtett közönség (captive audience), konzultatív média. Amint a Kúrián bíróként működő tanult kollégák bizonyára tudják, a médiajog egyik fontos alapja az, hogy a különböző médiumok szabadságfoka eltérő. Eleve vitatható, hogy van-e és ha van, milyen terjedelmű a kormány véleménynyilvánítási szabadsága. Az egészen biztos, hogy az államot nem illeti meg az emberi jogként megfogalmazott szólás- és véleményszabadság!⁹ Az óriásplakátokon hirdetett állami gyűlöletpropaganda üzenetét a polgárok arcába tolja, nincs hova menekülni előle. Ehhez képest a HVG online úgynevezett konzultatív média, amely jellemzően a fogyasztó óhajának megfelelően, általa választottan kerül a szemé elé. Hogy mi következik ebből? Az, hogy a bíróság által szankcionálható a menekültek ellen folytatott állami óriásplakát-kampány, de nem a szóban forgó HVG online újságcikk.

3.9. A szólásszabadság kényes helyzetére mutat rá az úgynevezett dermesztő hatás (chilling effect), amely a szerzőket és az újságokat a véleménynyilvánítás terén a sajtószabadságot mérgező óvatosságra, öncenzúrára készíti. A HVG-t sújtó friss ítélet kifejezetten alkalmas a szabadságot korlátozó dermesztő hatás kiváltására.

4. A Sólyom-bíróságnak is nevezett első Alkotmánybíróság a lehető legrészletesebb gondossággal fejtette ki a kommunikációs alapjogok tartalmát, dolgozta ki a jogalkalmazás tesztjeit, határozta meg más korlátozható alapjogokhoz képest a szólásszabadság kivételesen magas védelmi szintjét.¹⁰ Az e munkát elvégző Alkotmánybíróság három forráshoz nyúlt: követte a 19. század magyar szabadelvű pátoszát, az Emberi Jogok Európai Bíróságának jogfejlesztő tevékenységét¹¹ és az USA legfelső bíróságának jogfejlesztését¹². Utolsó időszakában a jogállam bukása előtti médiahatóságtól sem volt idegen a véleményszabadságot

⁹ <http://www.ekint.org/alkotmanyosság/2016-09-13/uzenjuk-magyarorszagnak>

¹⁰ Lásd erre: Emberi jogok, Osiris, 2003, Budapest, Szerk: halmái Gábor, Tóth Gábor Attila, 438-488 o.

¹¹ Sólyom László: *Kölcsönhatás az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga és a szólásszabadság védelme között Magyarországon*. Állam- és Jogtudomány 1996-97/3-4.

¹² Sólyom László: *A „nehéz eseteknél” a bíró erkölcsi felfogása jut szerephez – Sólyom Lászlóval, az Alkotmánybíróság elnökével Tóth Gábor Attila beszélget*. Fundamentum 1997/1. 40.

illetően az alapjogi jogfejlesztés.¹³ Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépése után is teljes határozottsággal fenntartotta a szólásszabadság értelmezésének alapjait jelentő korábbi tételeit,¹⁴ és ez hosszú évek során nem változott. Nem lehet tehát semmi kétség abban a tekintetben, mert ezt az Alkotmánybíróság újból és újból elmondta, hogy az Alkotmánybíróság a szólás- és sajtószabadság megalapozó gyakorlatát az „alaptörvényesedést” követően is fenntartja: „Az Alkotmánybíróság a 7/2014. (III. 7.) AB határozatában úgy foglalt állást, hogy a szólás-, és sajtószabadság korábban kibontott alkotmányjogi összefüggései az Alaptörvény hatályba lépését követően is megőrzik érvényességüket {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [20]–[24]}. Ebből következően jelen ügy megítéléséhez az Alkotmánybíróság kiindulópontját a korábban kimunkált alkotmányjogi összefüggések jelentik.”¹⁵

Igaz, az Alkotmánybíróság újabban próbál elszakadni saját, önmagára kötelező döntéseitől is. Döntések sorával szövegszerűen igazolható, hogy az Alkotmánybíróság már nem bírójának, hanem a Nemzeti Együttműködés Rendszere szolgájának tekinti magát. Legújabban most, legalábbis hangnemet váltva, már így szólt: „Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének szövegére, céljára ... figyelemmel megállapítható, hogy a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji és vallási közösségek méltósága védelmében **a véleménynyilvánítás szabadsága és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan korlátozható**. A véleményszabadság **már nem nyújt védelmet** a közösségekkel kapcsolatos olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső közléseknek, amelyek célja a pusztán gyűlölködés, a közösséghez tartozó személyek emberi mivoltában való megalázása, a súlyosan bántó vagy sértő kifejezések használata, illetve más jogsérelem okozása. Ilyen célra nem irányulhat a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása. A közéleti vitában kifejtett vélemény megfogalmazása sem járhat az emberi méltóság korlátozhatatlan magjának sérelmével, így a közösséghez tartozó személyek emberi státuszának nyilvánvaló és súlyos becsmérlésével.”¹⁶ (A kiemelés tőlünk.)

Azonban, amint a fentiekben kifejtettük, ebből a döntésből sem következik az, hogy a honfoglaló magyarok egyik csoportjával szemben – egy újságcikk állításának illusztrációjaként tett – csúfolódó megjegyzést ma bárki személyiségi jogsérelemmé stilizálhassa.¹⁷

„...az Alkotmánybíróság nem az egyes igazolások közötti különbségeket tekinti relevánsnak, hanem azt, hogy a közügyek lehető leghatékonyabb vitatásához fűződő alapvető érdek egyértelmű találkozási pontja az elméleteknek. Az egyéni önkifejezés elsődlegességét hangoztató érvek értelemszerűen a közösségi ügyekben való megszólalás szabadságát is igénylik, az igazság közös keresésének, illetve a demokratikus közvélemény és akaratképzés fontosságának

¹³ Majtényi László: *Az ORTT szabadságjog-védelmi szerepéről*. Fundamentum 2010/2.

¹⁴ 7/2014. (III. 7.) AB határozat

¹⁵ 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, továbbá lásd a 3328/2017. (XII. 8.), 34/2017. (XII. 11.) AB határozatokat

¹⁶ 6/2021. (II. 19) AB határozat (23)

¹⁷ Szó sincs például arról hogy a 96/2008(VII.3) AB határozatnak a közösség tagjaként a személyiségi jogi sérelem megállapíthatóságának feltételeként a sérelemnek a jogérvényesítő személyre átsugárzása ne lenne a jogsérelem megállapíthatóságának továbbra is előfeltétele.

EÖTVÖS KÁROLY
I N T É Z E T

hangsúlyozása pedig legerősebben éppen a közügyek vitatásának minél teljesebb szabadságát követeli meg.”¹⁸

Ez is egy Alaptörvény utáni alkotmánybírósági szöveg. Maradjunk inkább ennél!

¹⁸ 7/2014. (III. 7.) AB határozat

